

## СТАНОВИЩЕ

относно

оценяване на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“

**От:** проф. д-р Николай Карев Карев, катедра „Икономика и стопанско управление“ при Химикотехнологичен и металургичен университет – София

**Автор на дисертационния труд:** Филип Сладжанин Здравкович, докторант към катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ при СА „Д. А. Ценов“, Свищов

**Тема на дисертационния труд:** „Отчитане на корпоративната социална отговорност в банковия сектор в Република Сърбия“

**Основание за представяне на становището:** Заповед №588/04.07.2025г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“, с която е утвърден съставът на Научното жури, и Решение на първото заседание на Научното жури, проведено на 07.07.2025 г.

### I. Обща характеристика на дисертационния труд

Ключовата роля на банковия сектор за развитието на съвременната сръбска икономика, както и очертаващата се тенденция на интегриране на практиките на корпоративната социална отговорност (КСО) в банковото дело, водеща до значителни подобрения в социалните, екологичните и икономическите стандарти определят **актуалността** на изследването в научно и научно-приложно отношение. Изследването е **значимо**, тъй като, от една страна, предоставя фундаментален анализ на КСО в преходна икономика като сръбската, и предлага прозрения, които могат да бъдат от полза за политици, банкови специалисти и академични изследователи, а, от друга страна, предоставя препоръки, които биха могли да насочат бъдещите инициативи за КСО и формулирането на политики в развиващите се пазари.

**Обекта** на изследването - отчитането на корпоративната социална отговорност сред сръбските банки и неговият **предмет** - въздействието на отчитането на корпоративната социална отговорност върху отношенията със заинтересованите страни и пазарното представяне на сръбските банки, са коректно формулирани.

Ясно е дефинирана **целта** на изследването, която изисква да се оцени обхватът и ефективността на отчитането на КСО сред сръбските банки и да се разбере неговото въздействие върху отношенията със заинтересованите страни и пазарното представяне. За постигане на целта авторът е поставил и решил четири изследователски **задачи**, които са логично подредени, дават добра представа за извършената работа и позволяват постигането на формулираната научна цел на дисертационния труд. Тествани са няколко **хипотези**, като основната гласи, че внедряването на практики за КСО в сръбските банки

води до повишено доверие и лоялност на заинтересованите страни, което от своя страна влияе положително върху пазарното представяне на банките.

Избраният за изследване проблем, първо, е **оригинален**, тъй като досега не са провеждани изследвания по темата на дисертацията. Това, от своя страна, ограничава изследването и прави трудно съпоставянето на резултатите от настоящето изследване с подобни проучвания. Второ, той пряко кореспондира с важния за всеки стопански субект въпрос за конкурентоспособността, като авторът е изтъкнал това в началото на първа глава („устойчиво конкурентно предимство в съвременните бизнес условия, където потребителите ценят не само качеството и цената на продукта, но и множество други аспекти, е почти невъзможно да се постигне без поне някои елементи на социално отговорния бизнес“).

Общият обем на дисертационния труд е 204 страници и включва заглавна страница, съдържание, увод, три основни части (глави първа, втора, и трета), заключение, използвани източници. Основните части на дисертационния труд са взаимносвързани и разработени в логическа последователност. Налице е обаче дисбаланс, дължащ се на различния обем на отделните основни части на дисертацията. Авторът използва извънтекстови компоненти (6 таблици и 3 фигури), улесняващи читателя при възприемане идеите и съдържанието на дисертационния труд. Докторантът е посочил общо 92 броя използвани източници. Те са актуални и обхващат основни въпроси свързани с предмета на дисертационното изследване.

Сполучливата формулировка на темата на дисертационния труд улеснява неговото структуриране и развитие на идеите на докторанта. Авторът използва различни научни методи, модели, техники и инструменти за научно изследване. За нуждите на емпиричното изследване на отчитането на корпоративната социална отговорност сред сръбските банки първичните данни са събрани чрез провеждане на анкетно проучване, както и на полуструктурирани интервюта с ключови заинтересовани страни в банковия сектор в Република Сърбия.

Дисертационният труд съдържа научни и научноприложни резултати, които са доказателство за притежаваните от автора теоретични знания и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания. Общата ми оценка за неговият вид, обем, съдържание и структура е, че те отговарят на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

## **II. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати**

Авторът е избрал традиционна структура за разработване на дисертационния труд с три основни части. В увода той обосновава актуалността на темата, сполучливо дефинира обекта и предмета на изследване, целите и задачите и извежда една основна и пет подкрепящи хипотези. Предварително изведените от докторант Здравкович обективни **ограничения** очертават концептуалната рамка на цялостното научно изследване.

В **първа** глава, въз основа на проведен обширен преглед на литературните източници по тематиката на дисертационния труд, както и на регулаторните изисквания,

авторът очертава значението на социално отговорния бизнес. Подробно са описани причините, поради които компаниите трябва да включат концепцията за социално отговорен бизнес в своята практика, което ще допринесе за по-нататъшното им развитие и ще увеличи печалбите им. Проследява се развитието на концепцията за социално отговорен бизнес и нейните ключови характеристики, като акцентът се поставя върху сблъсъка на двете теории – теорията за „акционерите“ и теорията за „заинтересованите страни“. Разгледани са икономическите, правните, етичните и филантропските отговорности на компаниите. Не са пропуснати и ролята на държавата във формирането на корпоративната социална отговорност, нейното значение и последици, както и различните стандарти и насоки за корпоративна социална отговорност. Тази първа част на дисертационния труд завършва с обсъждането на интегрирането на КСО в бизнес стратегията и регулаторните рамки.

**Втора** глава е посветена на банковия сектор в Сърбия и на отчитането на КСО в сръбските банки. Авторът отбелязва, че за разлика от секторите, които се занимават предимно с материални стоки и пряко въздействие върху околната среда, влиянието на банковия сектор е по-нюансирано, упражнявано предимно чрез финансови потоци и инвестиционни решения. Тази специфична за сектора динамика налага уникален подход към КСО, който е значително различен от този на нефинансовите сектори. Според докторант Здравкович КСО в банковия сектор обхваща широк спектър от практики, които банките предприемат, за да работят отговорно в своя социален, икономически и екологичен контекст. Той сравнява в различни аспекти отчитането на КСО във финансовия и нефинансовия сектор и стига до извода, че отчитането на КСО в банковия сектор не само отговаря на регулаторните изисквания, но и играе ключова роля в насочването на сектора към по-устойчиви практики. Разгледани са няколко ключови области: значението и бизнес обосновката на КСО в банковото дело, традиционните системи за отчитане и техните ограничения, уникалните аспекти на отчитането на КСО в сръбския банков пейзаж и регулаторните и нормативни рамки, ръководещи тези практики. Докторантът заключава, че макар финансовият и нефинансовият сектор да признават значението на отчитането на КСО, дълбочината на интеграцията, регулаторното влияние и системното въздействие позиционират банките както като лидери, така и като двигатели на устойчивата икономика. Техните оповестявания не просто отразяват минали усилия – те оформят бъдещите очаквания и потоците от ресурси в икономиката. Тази част продължава с обсъждане на бизнес ползите от корпоративната социална отговорност и отчитането ѝ в банковия сектор. Отбелязано е, че докато успешните световни компании прилагат концепцията за социална отговорност от десетилетия, за повечето компании в Република Сърбия тя все още е новост, която тепърва започва да се развива. В Сърбия много компании все още имат твърде малко осъзнаване за ползите от корпоративната социална отговорност, защото тя се възприема като дейност, която изисква инвестиции и не носи печалба. Тази част на дисертационния труд завършва с разглеждането на отчитането на корпоративната социална отговорност в сръбския банков сектор.

В глава **трета** са разгледани цялостната методологична рамка, емпиричните открития и аналитичните интерпретации на проведеното изследване върху отчитането на КСО в банковия сектор на Република Сърбия. Докторант Здравкович провежда своето изследване в три фази. Първата фаза включва подготовката и валидирането на изследователски инструменти (включително структуриран въпросник и ръководство за полуструктурирано интервю), втората фаза се фокусира върху провеждането на количествено изследване, а третата фаза включва качествена част на изследването, проведена чрез полуструктурирани интервюта с представители на банки, експерти по КСО и представители на неправителствени организации. Използвайки смесен методологичен подход, това проучване предоставя цялостно разбиране за динамиката на КСО чрез интегриране както на количествени, така и на качествени методологии на изследване. В тази част на дисертационния труд са разгледани критичните предположения, залегнали в основата на изследването за КСО в сръбския банков сектор. Дефинирани са хипотези, за да се разберат и количествено определят ефектите от практиките на КСО върху различни аспекти на банковите операции и отношенията със заинтересованите страни. Чрез тези хипотези изследването цели предоставянето на емпирични прозрения за това как инициативите за КСО влияят както върху вътрешната динамика, така и върху пазарното представяне на банките в Сърбия. Хипотезите са проверени и са направени съответните изводи и заключения.

В **заключението** на дисертационния труд докторантът прави обобщение на постигнатите резултати.

При разработването на дисертационния труд авторът е спазил правилата на научната етика. Литературните източници са цитирани коректно.

### **III. Оценка на научните и научно-приложни приноси**

Цялостното ми запознаване с дисертационния труд позволява да се прецени, че шесте приноса, така както са посочени в автореферата, са резултат от самостоятелна работа на докторанта, изведени са коректно от цялостното изследване и отразяват обективно фактическите резултати и достиженията от научно-приложните му изследвания. По своя характер посочените приноси могат да бъдат определени като обогатяване и конкретизиране на съществуващите теоретични разработки в изследваната област и предложение за практическо решаване на конкретен проблем с формулирани изводи и препоръки за практиката.

### **IV. Оценка на публикациите по дисертацията**

По темата на дисертационния труд Филип Здравкович е представил списък с публикации, който включва общо 6 заглавия (три самостоятелни публикации и три в съавторство). Те са достатъчни в количествено отношение, свързани са с темата на дисертационния труд, отразяват постигнатите резултати по време на разработването му и отговарят на изискванията на Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Р България.

## **V. Оценка на автореферата**

Съгласно изискванията заедно с дисертационния труд Филип Здравкович е представил и автореферат, който е съставен въз основа на изложението на дисертационния труд. Той е с общ обем е от 55 страници и отговаря на приетите стандарти за съставяне на автореферат на дисертационен труд. В него е направена обща характеристика на дисертационния труд и е описана неговата структура. Представено е кратко изложение на дисертацията по глави. Приложена е справка за приносите в дисертационния труд, както и списък на свързаните с разработката публикации на автора. Общата ми оценка за автореферата е, че той представя коректно, с необходимата пълнота основните моменти от дисертационния труд и информира научната общност за постигнатите приноси.

## **VI. Критични бележки, препоръки и въпроси**

Филип Сладжанин Здравкович успешно се е справил с научноизследователската си задача. Оценка ми за качеството на дисертационния труд, постигнатите научни и научноприложни резултати, е много добра. Не откривам сериозни слабости, освен посоченото по-горе в изложението, и нямам критични бележки и въпроси.

## **VII. Заключение**

Представеният за оценка дисертационен труд на тема „Отчитане на корпоративната социална отговорност в банковия сектор в Република Сърбия” е оригинално научно изследване, със значими за теорията и практиката резултати.

Считам, че представеният от докторант Здравкович дисертационен труд по своя обем, структура, актуалност, практическа значимост и научна стойност отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р България за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. Всичко това ми дава достатъчно основания да заявя своя **положителен** вот за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Филип Сладжанин Здравкович по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“.

София,

31. 07 2025 г.

Подпис:

(проф. д-р Николай Карев)